

32 011 Tabaksbeleid

Nr. 84 Brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 april 2021

Met deze brief informeer ik u over de resultaten van het toezicht in 2020 door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (hierna: NVWA) op de naleving van het rookverbod en de leeftijdsgrens tabak. De factsheets met deze resultaten vindt u bij deze brief¹. Daarnaast ontvangt u de factsheet 'Registratie speciaalzaken 2020' waarin de NVWA ingaat op speciaalzaken die zich hebben geregistreerd om in aanmerking te komen voor een uitzondering op het uitstalverbod². Tot slot informeer ik u over de monitor 'Kopen tabak door jongeren – Meting 2020' van onderzoeksbureau Breuer&Intraval³.

Inspectieresultaten rookverbod 2020

De NVWA houdt toezicht op de naleving van het rookverbod. Er worden met name twee typen inspecties ingezet om het rookverbod te controleren: risicogerichte inspecties en voedselveiligheidsinspecties waarbij ook de naleving van het rookverbod wordt gecontroleerd. Risicogerichte inspecties worden uitgevoerd na burgermeldingen en in sectoren waar de naleving achterblijft zoals cafés en discotheken. Door het coronavirus en de daarmee gepaard gaande maatregelen is het aantal uitgevoerde risicogerichte inspecties in de horeca dit jaar lager dan vorig jaar (758 inspecties tegenover 2.121 in 2019). Bepaalde bedrijfsgroepen binnen de horeca konden in 2020 niet bezocht worden zoals festivals, evenementen en discotheken, of enkel in bepaalde perioden in het jaar als gevolg van de perioden van sluiting. Tijdens de 758 risicogerichte inspecties zijn 83 boetes en 16 schriftelijke waarschuwingen opgelegd. Dit zijn relatief gezien minder maatregelen dan in voorgaande jaren. De NVWA geeft aan dat de coronamaatregelen zoals een maximumaantal bezoekers hierop van invloed zal zijn geweest. Verder zijn 12.860 horecabedrijven tijdens voedselveiligheidsinspecties gecontroleerd op de naleving van het rookverbod. Bij deze inspecties zijn 65 (0,5%) maatregelen opgelegd.

Eerder heb ik uw Kamer geïnformeerd⁴ over het feit dat de NVWA ook minder inspecties heeft kunnen uitvoeren naar aanleiding van een actualisatie van de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) met betrekking tot de rookcontroles in het algemeen en in het bijzonder de rookcontroles bij shishalounges. In de RI&E is geconcludeerd dat inspecteurs tijdens rookcontroles blootgesteld worden aan kankerverwekkende stoffen en dat de NVWA meer maatregelen moet nemen om de blootstelling aan schadelijke en kankerverwekkende stoffen te voorkomen of te

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

² Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁴ Kamerstuk 32 011, nr. 81

verminderen. Daartoe zijn de toezichtmethodes aangepast. De aangepaste methode voor reguliere horeca is in de zomer van 2020 geïmplementeerd en de methode voor de shishalounges begin 2021. Op dit moment is de horeca gesloten (met een uitzondering voor afhalen) en de rookverbodinspecties zullen bij heropening in zowel de reguliere horeca als de shishalounges worden hervat.

Inspectieresultaten leeftijdsgrens tabak 2020

De NVWA voert risicogerichte controles uit bij de diverse verkooppunten om na te gaan of de verkopers van tabak en aanverwante producten zoals e-sigaretten zich houden aan de leeftijdsgrens voor de verkoop van deze producten. Daarover worden jaarlijks de inspectieresultaten gepubliceerd. De NVWA past naast observatie-inspecties per 1 januari 2020 ook de testkoopmethode toe binnen haar leeftijdsgrenstoezicht en treedt handhavend op als de regels worden overtreden. In de brief van 27 januari 2021⁵ heb ik de inspectieresultaten van de testkoopmethode van afgelopen jaar met uw Kamer gedeeld. Met deze brief deel ik de factsheet waarin naast de inspectieresultaten van de testkoopmethode tevens de resultaten van de observatiemethode zijn weergegeven. In 2020 zijn 440 risicogerichte testkoopinspecties uitgevoerd waarbij 245 maatregelen zijn opgelegd, dat is dus in 56% van de gevallen. Het maatregelpercentage was het hoogst bij de kleine supermarkten (71%) en het laagst bij de ketensupermarkten (41%). Daarnaast zijn er in 2020 1.723 observatie-inspecties uitgevoerd waarbij 56 maatregelen zijn opgelegd. In vergelijking met de observatiemethode werden met de testkoopmethode dus met minder inspecties meer maatregelen opgelegd. De testkoopmethode blijkt een veelbelovende wijze van handhaving te zijn. Ik verwacht dat deze effectievere controle voor verkooppunten een extra aanmoediging zal zijn om de leeftijdsgrens beter na te leven.

Monitor kopen tabak jongeren

Om gericht te kunnen handhaven is het van belang goed in beeld te hebben waar jongeren tabak kopen. Het bureau Breuer&Intraval heeft in opdracht van de NVWA de monitor 'Kopen tabak door jongeren 2020' uitgebracht. Deze monitor rapporteert in hoeverre jongeren onder de 18 jaar tabak proberen te kopen, of de leeftijd wordt gecheckt en in hoeverre het minderjarige jongeren ook lukt om tabak te kopen. Een klein deel van de 14/15-jarigen (8%) heeft in 2020 weleens tabak gekocht voor zichzelf of voor anderen. Bij 16/17-jarigen ligt dat met 12% aanzienlijk hoger. Voor jongeren die tabaksproducten hebben gekocht of probeerden te kopen, geldt dat zij dat vooral doen in tabakswinkels (77%) en in mindere mate in tankstations en supermarkten (circa 50%). Het blijkt dat in de horeca het minst tabak gekocht wordt door jongeren. Tevens laat de monitor zien dat jongeren vooral op vrijdag en zaterdag tabak proberen te kopen, en dat bovendien vooral na schooltijd en voor het uitgaan doen. Verder gaat het rapport in op de wijzen waarop jongeren van 14-17 jaar de leeftijdscontrole proberen te ontlopen. Jongeren geven aan dat de slaagkansen om tabak te kopen het hoogst is bij cafetaria's en horecagelegenheden.

⁵ Kamerstukken 27 565 en 32 011, nr. 177

De monitor biedt veel inzichten, waarmee de handhaving effectief ingezet kan worden. Ik zie de resultaten als een waardevolle ondersteuning van de risicogerichte inspectie van de NVWA.

Uitstalverbod

Onderzoek toont aan dat het zien van tabaksproducten bij verkooppunten kan aanzetten tot roken, het doorgaan met roken vergemakkelijkt en het moeilijker maakt om te stoppen met roken. De displays om tabaksproducten en aanverwante producten (hierna: rookwaren) aan te prijzen, vormen dan ook een reclamemiddel. Ook kunnen deze displays de indruk wekken dat het om normale producten gaat die niet schadelijk zijn. Dit is met name het geval bij verkooppunten waar een breed publiek komt, zoals supermarkten, drogisterijen en gemakszaken. Dat is niet wenselijk, omdat het beleid er met name op gericht is te voorkomen dat jongeren gaan roken of dampen. Sinds 1 juli 2020 geldt er een verbod op het uitstallen van rookwaren bij supermarkten. Voor andere verkooppunten geldt dit verbod vanaf 1 januari 2021. Uitgezonderd van het uitstalverbod zijn bepaalde speciaalzaken die onder voorwaarden, waaronder het registreren bij de NVWA, de rookwaren nog mogen tonen. De NVWA monitort het aantal registraties om een eventuele toename van het aantal geregistreerde, uitgezonderde speciaalzaken in kaart te brengen. De volgende speciaalzaken kunnen een beroep doen op de uitzondering van het uitstalverbod:

1. Een speciaalzaak die alleen rookwaren, rookaccessoires, loten en/of dagbladen verkoopt. De speciaalzaak dient zich te registreren bij de NVWA.
2. Een bestaande speciaalzaak met een maximale omzet van 700.000 euro netto per jaar, waarbij tenminste 75 procent van de omzet uit rookwaren komt. De speciaalzaak dient voor 1 januari 2019 te zijn ingeschreven in het handelsregister en moet zich voor 1 januari 2021 bij de NVWA hebben geregistreerd op naam van 1 of 2 natuurlijke personen. Het gaat bij deze tweede uitzondering om een eerbiedigingsconstructie.

Er zijn op dit moment 136 bedrijven die zijn geregistreerd als speciaalzaak die enkel rookwaren, rookaccessoires, loten en dagbladen verkopen. Dit aantal kan in de toekomst toenemen omdat nieuwe bedrijven die aan de gestelde voorwaarden voldoen, zich kunnen blijven registreren bij de NVWA. Verder zijn er 375 bedrijven die zijn geregistreerd als speciaalzaak in het kader van de eerbiedigingsconstructie. Dit aantal neemt niet meer toe, omdat deze registratie enkel in 2020 mogelijk was. Dit betekent dat er, begin 2021, 511 bedrijven zijn die niet aan het uitstalverbod voor rookwaren hoeven te voldoen, mits aan de voorwaarden voor de uitzondering wordt voldaan. Dit wordt tijdens inspecties van de NVWA gecontroleerd.

De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
P. Blokhuis